

segegaan. Het eeraar tot den oogen was met aan het varen den. Haar man ar geestelijken somp en eindeleste armoede en verdween als een Mag-zegd had, van it werken gaan ag.

RULLMANN.

SATIE.

ilder, redacteur rmatie".

uw artikel in onder den titel aad wel zeer rom is het des den feitelijken „Una Sancta” l. Daarover wil moge ik een

n Deventer heel kerkelijke evan-concrete vrucht ge zwaait met in van „gewon-kerkelijke evan-

i, dat het heel n notitieboekje n onlosmakelijk wonnen leden” k veronderstel) zaad des evan-er het ontkiemt noteerde gewas

k u maar zeer wij óók zulke zulke adressen. door onzen geuist mede door elijke), hun kin-hisatie zonden, ich lieten an-statistiekje kun-de collega. Wel evloei van deze ram, zoodra het or de voortdu-wie gij het in

houdingen? bos worden; ik , het boos wor-ve al afgeleerd. nstig, dan moet vragen, dat ge n”, die gij van neemt. Gij waart van „zaken”, praakt.

zullen we niet ijk niet oordee-ik blij, dat het egen ook aller-

hting.

J. KOOIMAN.

iman, redacteur bode”.

feitelijken hui-di-Una Sancta” zoo Dit is mij niet tenning van de over ik immers geest deed, dan dat niet, en wil roeren, eigenlijk is met de waar-eren feiten van een vage aan- puntige, naast- na uit uw orga- gen blijkbaar dan voldoende

st met een wijk-want de plaats, ieuw leden in t er kwam.

Maar 'tis waar, men kan ook geestdriftig als dienaar van een volk of van een gegeven saamnoo- gheid, met een vaandel „zwaaien”. Daarachter ligt dan niet de roem over eigen werk, maar de betuiging van afhankelijkheid aan de zaak, de gemeenschap of den kring, dien men dient. Best. In dien zin „zwaait” U dan dezen keer ook al met Deventer wijkboekjes. Maar wat verandert dat aan mijn betoog? Ik zwaaid, toe dan maar, met het wijkboekje van de kerk, waartoe de evan- geliseerende predikanten behoorden; alle drie heb- ben ze op straat staan preeken. Gij zwaait, — ja waarmee? Met wijkboekjes van de „Una Sancta”? Zoo heet ge toch? Pardon, gij komt met wijkboekjes van predikanten uit onder- scheiden kerken, die alle voor zich, en alle met de in hun wijkboekje staande oude en nieuwe leden, tenslotte aan iets anders denken, als zij den catechismus interpreteren: bewaar, en ver- meerder Uw kerk, M.a.w.: U valt mijn betoog niet aan, maar ondersteunt wat ik opmerkte. De door uw gemeenschappelijk optreden gewonnenen kon- den met uw gemeenschap relatie onderhouden, zoolang zij nog vóór den drempel van dat lichaam stonden, waaraan uw naam ontleend was: de Kerk. Zoodra zij dien drem- pel overschreden, kwam de persoonlijke in- vloed, kregen ze te doen met het overwicht, de bewerking, de beïnvloeding van ds A., of ds B., of van menschen, die hen tot die predikanten brach- ten. Toen ze tot deze kroon op hun bekeering kwamen, moesten ze kiezen, als A, B, C, en D hun geestelijke mentoren geweest waren: indien vóór A, dan tegen B, C, D; indien vóór B, dan tegen A, C, D, en zoo voort. Stel U eens voor, dat de „stokbewaarder” had moeten kiezen tus- schen Paulus en Silas, zoodra hij door beider gemeenschappelijk gezang en gedrag en prediking de vraag stelde: wat moet ik nu DOEN?...

Ik weet niet, wie gij bedoelt, met „degenen, voor wie ik het opneem”. Ik heb, geloof ik, me aan niemand verkocht, me niemands knecht ge- maakt; en als U het weten wilt: ik heb ettelijke brieven uit Deventer laten liggen. Ik heb slechts een kwestie behandeld, geloof ik. En dat, nadat uwerzijds ik erin betrokken was.

Daarom, wat nu de toepassing betreft: U vraagt terugneming van „onjuiste voorstelling”. Laat ze mij zien, op de boven aangegeven wijze, en ik doe het dadelijk. Uit uw Open Brief heb ik ze niet kunnen ontdekken. Want: dat er in Deventer geen zegen zou zijn, heb ik niet gezegd; ik sprak van dóórwerkenden zegen. Dat de domi- nees geen wijkboekjes met nieuwe namen zouden hebben, heb ik óók niet gezegd; ik beweerde alleen, dat nieuwe leden zouden ontdekken, dat het comité als ZODANIG hen los moest laten, zoodra zij tot de kerk kwamen. Wat heb ik hierin miszegd? Ik kan het niet zien.

Eindelijk: U kunt zich vastklemmen aan de uit- drukking „heef weinig zegen” (ik heb mijn artikel niet hier, en kan het verband niet nagaan). Maar ik kan dat niet terugnemen: want het blijkt maar al te duidelijk, dat U en ik anders denken over „zegen”. U zegt, dat het over den „ech- ten zegen” bij mij allerminst ging. En dat is nu juist de groote vergissing. Tot den echten zegen rekende ik — ik zei dat toch ondubbelzinnig — niet, dat vage jeugtherinneringen bovenkomen, stemmingen gewekt worden, maar dat men DOET den wil des Vaders. Doen. Concreet. Onder meer, ten aanzien van de zichtbare openbaring van de kerk. De kerk-vraag had het „heete hangijzer” moeten worden, zei ik, als de Geest had dóórgewerkt. Dóórwerken onderstelt wer- ken; en „zegen” onderstelt werkelijk-aanwezig léven. En de heetheid van het hangijzer onder- stelt zijn aanwezigheid. Men moet mij niet wat anders laten zeggen, dan er staat. Maar ik had met iederen Deventer burger het recht, dien „zegen” en dat „doorwerken” te onderzoeken in verband met uw NAAM; Gij hebt een KERK-naam gekozen; niet ik.

En nu is dit mijn bezwaar: dat uw Comité wel op den zegen hoopt, maar voor den dóórwerkenden zegen geen plaats klaar houdt. Voorzover die plaats te reserveeren is volgens Gods kenbaar gemaakten uitgedrukten wil, heeft uw overleg en het mijne, heeft ook de vriendschap van A, B, C, D, eenvoudig te zwijgen. „Wie daar dóét den wil des Vaders...” Dat wij, A, B, C, D, het niet eens zijn over de vraag, hoe Gods wil in dezen te verstaan is, is een andere zaak. Dat kan ons spijten. Maar op een onvolkomen toestand bouwen wij geen nieuw werk, als het goed is; onze zwak- heid en zonde heeft geen vergunning ontvangen, om op zichzelf te bouwen. En vooral niet, om dan een naam te kiezen, die de zwakheid verbergt onder schijn van kracht, de gedeeldheid onder schijn van eenheid, de kerkelijke machteloosheid onder een naam der kerk: Una Sancta. —

Ik kan het niet anders zien. Nog eens: dit inzicht oordeelt niemand; want feitelijk kunnen A, B, C, D, ieder voor zich, en allen bij elkaar, m.i., dit „for- meel” gesprek tot alleen- en tot samen- spraak maken.

Met collegialen groet en hoogachting,

— Uw dw. K. SCHILDER.

II PERSSCHOUW II

„De Wekker” over het „praatje”; antwoord van Prof. Bouwman.

Men herinnert zich, wat Docent v. d. Schuit schreef over de kwestie, waarover Dr Ruilmann hem hier, onder letterlijke overname van wat „De Wekker” schreef, reeds heeft geantwoord. Ook Prof. Bouwman in „De Bazuin” gaf antwoord. We nemen ook dat over:

De Afgescheidenen waren overtuigd, dat zij histo- risch de voortzetting waren van de aloude Gerefor- meerde Kerken, en zij noemden zich dan ook gaarne de Gereformeerden. De Cock sprak van de Gerefor- meerde Kerk en de Gereformeerde Kerk onder het kruis. Hij noemde zich zelf Gereformeerde Leeraar te Ulrum of Gereformeerde Leeraar onder het Kruis. Brum- melkamp schreef in het Notulenboek eigenhandig: „Handelingen des Kerkeraads der Gereformeerde Ge- meente van Hattem, sedert derzelver afscheiding van het Ned. Herv. Kerkbestuur”. Meerburg noemde zich „Gereformeerde Predikant”. Scholte schreef bij voor- keur: „de christelijke Gereformeerde kerk”. In de Handelingen van de Synode van 1836 worden de namen: „de Gereformeerde kerk onder 't kruis” en „de christelijke Gereformeerde kerk” promiscue ge- bruikt.

Bij het aanvragen der vrijheid noemden de uitge- leide gemeenten zich: de Christelijk Afgescheiden Ge- meenten, omdat de regering weigerde haar met den naam „Gereformeerde”, waarop zij zoozeer prijs stelden, in de staatsfeer te erkennen. Dit aanvragen van de vrijheid was een doorn in het oog van de kruis- gemeenten, mede omdat deze zoozeer prijs stelden op den naam Gereformeerde. Ook de christelijk Afgehei- dene gemeenten beproefden dezen naam terug te krijgen, en namen in 1853 den naam Chr. Afgesch. Gereformeerde kerk aan. Maar de regering nam hier- mede geen genoegen. Zij weigerde „de bijvoeging van den titel „Gereformeerde” bij den bestaanden titel”, zoo luidt het in Art. 90 van de Handelingen van 1857. Daarom besloot de Synode van Leiden (1857) aan hare commissie in last te geven „bij schriftelijk antwoord aan Zijne Excellentie, den minister voor de zaken der Hervormde Eeredienst, de redenen te melden, waarom de gemeenten, die zich reeds bij adres tot Zijne Maje- steit gewend hebben, op den naam Christelijke Afge- scheidene Gereformeerde kerk aanspraak maken”. De titel „Gereformeerde” duidde aan, dat de Afgescheidenen rechtens en historisch de voortzetting waren van de aloude Gereformeerde Kerken.

De synodale commissie benoemd door de synode van Leiden vervoegde zich nu „per request” tot den minister. En „de toenmalige minister, Wiardi Beck- man, deelde hierop bij missive van 12 Augustus 1857 aan de commissie mede, dat Z.Exc. niet instemde met de beschouwingen der commissie betreffende de bil- lijkheid van eene erkenning der Christelijke Afge- scheidene Gemeenten onder den naam van Christelijke Afgescheidene Gereformeerde Kerk” (Hand. 1860, bl. 60). Hij wilde geen voorstel ter erkenning aan Z.M. doen dan „in geval de naam Christelijke Afgehei- dene Kerk aangenomen werd”.

Der synodale commissie kwamen deze redenen niet geldig voor, en drong er op aan, dat zelfs zonder ondersteuning van den Minister, het adres der ge- meenten aan Z.M. mocht worden voorgelegd. En nu kwam dato 3 October 1857 een Kabinetbeschikking van Z.M. van den 26 September, No. 66, de mededeeling: „Dat de Regering volgens Art. 165 der Grondwet verplicht is om de kerkgenootschappen te beschermen, hen behoort te handhaven bij hunne regten, en dat derhalve aan Afgescheidenen van het Hervormde of Gereformeerde Kerkgenootschap, geene toelating of erkenning kan worden verleend, onder den naam, waarop alleen dat Kerkgenootschap aanspraak heeft; „dat dan ook al de toegelaten Christelijke Af- gescheidene gemeenten haar erkend bestaan in den Staat hebben verkregen onder dien naam, maar niet onder den naam van Christelijke Afgescheidene Gereformeerde gemeenten; „en dat derhalve de vereeniging van die gemeenten tot een kerkgenootschap wel kan worden erkend onder den naam, welken de gemeenten dragen, en dat als Christelijke Afgescheidene Kerk, maar niet als Christelijke Afgescheidene Gereformeerde Kerk”.

Thans oordeelde de commissie bij de volksvertegen- woordiging hulp te moeten zoeken. Wederom richtte zij 16 November 1857 een adres aan Z.M. den Koning, met verzoek, dat op de vermelde kabinetbeschikking mocht teruggekomen worden, en zij richtte tevens een request aan de Tweede Kamer, om deze te bewegen, het verlangen der gemeenten bij Z.M. den Koning te ondersteunen.

Op deze requesten is geen antwoord ingekomen. In het jaar 1858 wendde de commissie nieuwe po- gingen aan. Thans stond Minister Bosscha aan het hoofd van het Departement van Eeredienst. Deze be- loofde op een audientie te zullen medewerken, dat de commissie het verlangde zou verkrijgen, wanneer het Z.Exc. bleek uit een request aan Z.M. den Koning, „dat er redenen bestaan om aan het meer vermelde verzoek te voldoen”. Tengevolge van deze belofte werd opnieuw aan den Koning een verzoek gericht. Doch het antwoord op dit verzoek was teleurstellend. Als hinderpaal tegen de erkenning werd bij den voort- duur aangemerkt de titel „Christelijke Afgescheidene Gereformeerde Kerk”. Na de ontvangst van dit antwoord besloot de commissie geen poging meer te wagen. De Synode van Hooogeveen keurde de hande- lingen der commissie goed, doch besloot „te blijven aandringen bij de Regering op erkenning van onze kerk als ligchaam, en wel onder den naam van Chris- telijk Afgescheiden Gereformerd” (Art. 26).

In het verslag der synodale commissie op de Synode

van Franeker wordt gemeld, dat uit de correspondentie met de Hooge Regeering blijkt „dat de regering on- genegen is eenige ondersteuning aan onze kerk te verleen, tenzij de synode besluiten moge afstand te doen van haren titel als Gereformerd”. En, zoo heet het in het verslag der synodale commissie aan de synode van Amsterdam, 1866, „aangezien de synode te Franeker besloten heeft, geen verdere aanvragen bij de Regering van ons Land te doen, is de corres- pondentie gestaakt en gaat de Hooge Regering voort ons bestaan als de kerk te ontkennen”.

Weldra kwam er echter verandering in de gezindheid der Regering. De koning had geleidelijk de elf reser- ves, die hij bij het Nieuw Algemeen Reglement der Ned. Hervormde Kerk van 1 Mei 1852 zich had voor- behouden, ingetrokken, in 1862 de 7de en in 1865 de zesde terwijl daarna bij Kon. Besluit van 22 Juli 1870 alle reserves werden ingetrokken. Daarbij werd op- gemerkt, dat de reserves v.z.v. ze op het rijk in Europa betrekking hadden, reeds vervallen waren door de wet op de kerkgenootschappen, welke wet „de volkomen vrijheid van alle kerkgenootschappen, om alles met hunnen godsdienst en de uitoefening daarvan in hun eigen bezem te regelen, erkent”. Prak- tisch had de Koning echter nog in menig opzicht de vrijheid van de kerk aan banden gelegd.

In verband met de veranderde gezindheid der Re- geering moet ook worden gezien het Koninklijk Besluit van 6 October 1868, waarbij de Rege- ring officieel verklaarde, dat de Koninklijke Be- sluiten van 5 Juli 1836 en van 9 Jan. 1841 omtrent de beperking der vrijheid der Chr. Afgescheidenen in 't publieke leven zijn ingetrokken en vervangen door de wet van 10 September 1853. Dit gaf aanleiding tot een vernieuwde correspondentie van de Synodale Commissie met de Regering, met dit resultaat, dat de medewerking van de Regering werd verzekerd, en het bezwaar om in den titel van de kerk den naam Gereformerd op te nemen verviel.

Prof. Bouwman constateert, dat de schrijver in „De Wekker” dit alles niet geweten heeft,

toen hij neerschreef, dat er van het praatje, dat de naam „Gereformerd” toen nog niet mocht gebazigd, niets waar is. Hij zal nu wel moeten erkennen, dat dat wel waar is. Wanneer iemand zoo beslist durft schrijven: het is een praatje, dan moet hij dat ook zeker weten. Anders verkoopt hij zelf praaties.

Toen de Christelijke Afgescheidenen dan de ver- zekering hadden ontvangen, dat ze in de staatsfeer den naam „Gereformerd” met een bijvoeging mochten dragen, hebben zij nagedacht over den naam, dien zij zouden aannemen. Zij waren overtuigd, dat ze his- torisch en confessioneel de voortzetting waren van de oude Gereformeerde Kerk, en stelden er prijs op, dien naam „Gereformerd” in hun titel op te nemen. Maar ze waren niet eenstemmig hoe die naam precies moest luiden. Om zich „Gereformeerde Kerk” te no- men, welken naam de Gemeenten onder het Kruis hadden aangenomen, kon met het oog op het Her- vormd of Gereformerd kerkgenootschap niet worden toegelaten. Daarom werden door de provinciale synoden allerlei namen voorgesteld: Christelijk Afge- scheiden Gereformerd, Vrije Gereformeerde Kerk, Hersteld Gereformeerde Kerk, Vrije Oud-Gereformeerde Kerk. Op de synode zelve werd door de professoren der Theol. School voorgesteld, dat de vereenigde kerk den naam Christelijke Gereformeerde Kerk zou dragen. Na een breedvoerige bespreking werd hiertoe met 28 van de 38 stemmen besloten.

Bij missive van 24 Maart 1870 van het Ministerie van Financien, Afdeling Hervormde Eeredienst No. 19, werd aan S. van Velzen e.d. uitmakende de Syno- dale Commissie medegedeeld:

„Gezien de verklaringen van 328 kerkelijke gemeen- ten, van welke het grootste deel vóór of na 1853, onder den naam van Christelijk Afgescheidene gemeenten, of ook met andere benamingen, op wettige wijze bij de Regering zijn gekend en erkend, welke verkla- ringen inhouden, dat zij wenschen, voortaan bij de Regering bekend te staan als plaatselijke gemeenten der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland.

„Gezien de Wet van 10 September 1853 (Staatsblad No. 102).

„Heeft goedgevonden aan de Commissie voornoemd kennis te geven,

1e, dat het reglement op de inrigting en het bestuur der genoemde kerk bij de regering voor kennis- geving wordt aangenomen;

2e, dat omtrent de plaats der vestiging van de Synodale vergadering der meergenoemde Kerk door de regering nader zal worden beslist.”

Het ligt voor de hand, dat de naam Christelijk Gereformerd, eenmaal door de synode van Middelburg aangenomen, mede in verband met den zegen door God in 1869 aan zijne uitgeleide Kerk gegeven, en in verband met den strijd, dien zij had te strijden, geliefd werd, en dat ook later, toen over de eenheid met de Doleerenden gesproken werd, velen begerden dien naam te behouden.

Maar dit neemt niet weg, dat het bij de kerken der scheiding niet ging om de bijvoeging „christelijk”, maar om den naam „Gereformerd”. De naam „Af- gescheiden” was een scheldnaam, dien zij zich moesten getroosten van 1839—1869 om erkenning in de rechts- sfeer te bezitten, maar zij lieten dien naam gaarne los, toen meerdere vrijheid werd verzekerd. Het lag voor de hand, dat nu het woord Afgescheiden uit den titel wegviel, de naam der vereenigde kerk in 1869 werd Christelijk Gereformerd.

De Synode van Middelburg in 1869 noemde de kerken niet met den naam „Christelijke Gereformeerde Kerken”, maar „Chr. Geref. Kerk”, omdat de broe- ders de eenheid der kerk hiernaed wilden uitdrukken, zonder aan de zelfstandigheid der plaatselijke kerken te kort te willen doen, zooals ook wel duidelijk blijkt uit het „Reglement op de inrigting en het bestuur”. Zoo spreekt de historie.

Ds J. Gispén knoopt aan dit artikel den wensch vast,